

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับหลายพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่เต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เมืองจันทบุรี เดิมชื่อ "เมืองควนตราบุรี" ตั้งมาประมาณ 1,000 ปี ก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา และเป็นเมืองขอมประมาณ 400 ปี พระเจ้าอู่ทองได้เข้ายึดเมืองจันทบุรีได้ และเป็นหนึ่งในประเทศราชของอยุธยา และได้ย้ายเมืองมาสร้างใหม่ที่บ้านหัววัง (ปัจจุบันตำบลจันทนิมิต) เพราะอยู่ใกล้แม่น้ำสะตอกต่อการคมนาคม ต่อมา พ.ศ. 2200 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้ย้ายเมืองไปสร้างใหม่ที่บ้านลุ่ม เพื่อป้องกันน้ำท่วม และได้สร้างป้อมอย่างเมืองโบราณ คือมีคู และเชิงเทียนรอบเมือง และตั้งอยู่ตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา ประมาณ พ.ศ. 2310 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ตีฝ่าวงล้อมพม่าเข้ายึดเมืองจันทบุรี เพื่อให้เป็นแหล่งสะสมเสบียงอาหารรวบรวมพลเป็นเวลา 5 เดือน เพื่อกู้กรุงศรีอยุธยา ต่อมาในกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดสงครามกับเวียดนาม จึงได้ให้มีการสร้างป้อมค่ายเมืองใหม่ที่บ้านเนินวง ตำบลบางกะจะ ประมาณ พ.ศ. 2377 เพราะเมืองใหม่อยู่ในที่สูง เหมาะแก่การสร้างฐานทัพ ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าให้ย้ายเมืองจันทบุรีจากเมืองใหม่ที่บ้านค่ายเนินวง กลับมาตั้งที่เมืองเก่าที่บ้านลุ่มจนถึงทุกวันนี้ อำเภอเมืองจันทบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดจันทบุรี โดยอยู่ห่าง 150 เมตร สภาพพื้นที่ อำเภอเมืองจันทบุรี มีพื้นที่ประมาณ 253 ตารางกิโลเมตร มีแม่น้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำจันทบุรี ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบ พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การเพาะปลูกมีอาณาเขตด้านทิศเหนือติดต่อกับ อำเภอขลุง และอำเภอเขาฉกรรจ์ ทิศตะวันออกติดต่อกับเขาสระบาป ทิศตะวันตกติดต่อกับ อำเภอท่าใหม่ (สำนักงานจังหวัดจันทบุรี, 2565)

เนื่องจากจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน เต็มไปด้วยวัฒนธรรมที่สั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน มีภูมิปัญญาของผู้คน และชุมชนที่หลากหลายในทุกพื้นที่ สะท้อนออกมาทางการใช้ชีวิต การประกอบอาชีพ อาคารบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง และสถาปัตยกรรมต่าง ๆ เทศกาล การละเล่น งานประจำปีที่มีมาอย่างสม่ำเสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถสะท้อนเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นต่างจากพื้นที่ทั่วไป

การออกแบบลดลายกราฟิก เป็นกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้องค์ความรู้ด้านศิลปะ ร่วมกับหลักการออกแบบเพื่อนำเสนอความคิดรวบยอดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือ การถ่ายทอดข้อมูลผ่านกระบวนการเพิ่มหรือลดทอนให้เกิดความสวยงามตามหลักการการออกแบบ สามารถสะท้อนรสนิยม คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสามารถนำไปใช้งานประกอบกับสถานที่หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้อย่างไม่รู้จบ

จากการลงพื้นที่ประสานงานกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี พบว่า จันทบุรีมีมรดกทางวัฒนธรรมมากมายแต่ยังไม่สามารถนำเสนอให้ผู้คนทั่วไปเข้าใจ รับรู้ และเข้าถึงได้ ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวสามารถนำมาผนวกกับการออกแบบกราฟิกเชิงวัฒนธรรม เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดจันทบุรีให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจของผู้คนชาวจันทบุรี อีกทั้งยังสามารถสร้าง

ภาพลักษณ์ที่ดี สะท้อนความชัดเจนของจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจในภาพรวม และสามารถเป็นต้นแบบในการนำเสนอหรือบอกเล่าเรื่องราวของจังหวัดในรูปแบบของการออกแบบกราฟิกได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อออกแบบลวดลายกราฟิกเชิงวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เกิดองค์ความรู้เรื่องวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี และสามารถนำอัตลักษณ์ที่ได้ไปใช้ในการออกแบบด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. จังหวัดจันทบุรีมีลวดลายกราฟิกเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นของตนเองสามารถนำไปใช้งานด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัด และการสร้างรายได้เชิงพาณิชย์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาแบ่งออกเป็น เนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบัน ประวัติความเป็นมา และข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ เนื้อหาเกี่ยวกับทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่

ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายศึกษาวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี โดยจำแนกเป็นมรดกทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้การเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี เพื่อนำมาออกแบบลวดลายกราฟิกเชิงวัฒนธรรมที่ช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์จังหวัดจันทบุรี จำนวน 10 แบบ และให้ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกลวดลายกราฟิกเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมจำนวน 3 แบบ และให้นักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน ประเมินผลการออกแบบลวดลายกราฟิกเชิงวัฒนธรรมเป็นขั้นตอนสุดท้าย

ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากรที่จะดำเนินการในงานวิจัย ได้แก่

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี จำนวน 3 คน
2. กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนในจังหวัดจันทบุรี วิธีสุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ (Accidental sampling) โดยสุ่มตัวอย่างประชากรจากนักท่องเที่ยวที่มาจังหวัดจันทบุรี จำนวน 100 คน โดยเก็บข้อมูลจากสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ชุมชนริมน้ำจันทบูร, ตลาดพลอย, อาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินรมล และศาลหลักเมือง โดยเก็บกลุ่มตัวอย่างสถานที่ละ 25 คน
3. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบเลขนศิลป์ คือ นักออกแบบเลขนศิลป์ที่อยู่ในสายอาชีพ ไม่นต่ำกว่า 10 ปี นักวิชาการด้านการออกแบบเลขนศิลป์ที่อยู่ในสายอาชีพ ไม่นต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในการทำวิจัยคือ สถานที่ที่ท่องเที่ยวบริเวณอำเภอเมืองจันทบุรี ได้แก่ ได้แก่ ชุมชนริมน้ำจังหวัดจันทบุรี ตลาดพลอยจังหวัดจันทบุรี ณ ถนนศรีจันทร์ ตำบลวัดใหม่ โบสถ์วัดแม่พระปฏิสนธินิรมล และศาลหลักเมือง

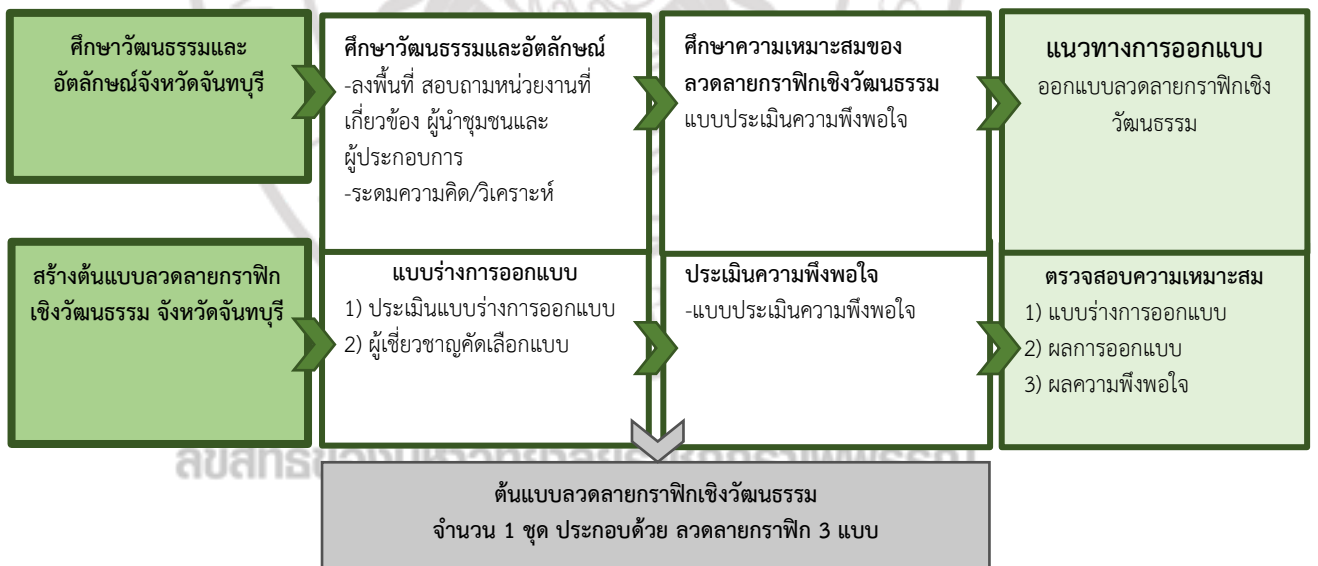
นิยามศัพท์เฉพาะ

ลวดลายกราฟิกเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การลวดลายที่มีการนำเอาวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิต มาออกแบบให้เกิดความสวยงามโดยอาศัยหลักการความคิดสร้างสรรค์ทางการออกแบบ

อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะหรือภาพลักษณ์ของชุมชนที่มีลักษณะเด่นชัดเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดจันทบุรี

สถานที่ท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวบริเวณอำเภอเมืองจันทบุรี ที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัยเพื่อทำการเก็บข้อมูล ในการศึกษาลวดลายกราฟิกเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนริมน้ำจังหวัดจันทบุรี ตลาดพลอยจังหวัดจันทบุรี ณ ถนนศรีจันทร์ ตำบลวัดใหม่ โบสถ์วัดแม่พระปฏิสนธินิรมล และศาลหลักเมือง

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 แผนภาพแสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย